

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ
ҲУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc.07/30.12.2019.Үн.22.01 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ

ҲАМРОҚУЛОВ БАҲОДИР МАМАШАРИФОВИЧ

МАЪНАВИЙ ЗИЁНИ ҚОПЛАШ АСОСЛАРИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

12.00.03 – Фуқаролик ҳуқуқи. Тадбиркорлик ҳуқуқи.
Оила ҳуқуқи. Халқаро хусусий ҳуқуқ

юридик фанлар доктори (DSc) диссертацияси
АВТОРЕФЕРАТИ

Тошкент – 2020

УДК: 347.426.42

Докторлик (DSc) диссертацияси автореферати мундарижаси
Оглавление автореферата докторской (DSc) диссертации
Content of the doctoral (DSc) dissertation abstract

Хамрокулов Баходир Мамашарифович Маънавий зиённи қоплаш асосларини такомиллаштириш	3
Хамрокулов Баходир Мамашарифович Совершенствование основ компенсации морального вреда	31
Hamrokulov Bahodir Mamasharifovich Improving the basics of compensation for moral damage	59
Эълон қилинган ишлар рўйхати Список опубликованных работ	64

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ
ХУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc.07/30.12.2019.Yu.22.01 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ

ҲАМРОҚУЛОВ БАҲОДИР МАМАШАРИФОВИЧ

МАЪНАВИЙ ЗИЁННИ ҚОПЛАШ АСОСЛАРИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

12.00.03 – Фуқаролик ҳуқуқи. Тadbиркорлик ҳуқуқи.
Оила ҳуқуқи. Халқаро хусусий ҳуқуқ

юрдик фанлар доктори (DSc) диссертацияси
АВТОРЕФЕРАТИ

Тошкент – 2020

Фан доктори (DSc) диссертацияси мавзуси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясида В2020.1.DSc/Yu104 рақам билан рўйхатга олинган.

Докторлик диссертацияси Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетидида бажарилган.

Диссертация автореферати уч тилда (Ўзбек, рус, инглиз (резюме)) Илмий кенгашнинг веб-саҳифасида (www.tsul.uz) ва «ZiyoNet» Ахборот-таълим порталида (www.ziyounet.uz) жойлаштирилган.

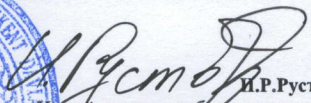
Илмий раҳбар:	Рашидов Комил Қаюмович юридик фанлар доктори, профессор
Расмий оппонентлар:	Насриев Илхом Исмоилович юридик фанлар доктори, профессор Имомов Нурилло Файзуллаевич юридик фанлар доктори, профессор Абдурахмонова Хосиятхон Бахтиёржон қизи юридик фанлар доктори
Етакчи ташкилот:	Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги юристлар малакасини ошириш маркази

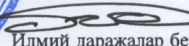
Диссертация ҳимояси Тошкент давлат юридик университети ҳузуридаги DSc.07/30.12.2019.Yu.22.01 рақамли Илмий кенгашнинг 2020 йил 14 октябрь соат 10:00 даги мажлисида бўлиб ўтади (Манзил: 100047, Тошкент шаҳар, Сайилгоҳ кўчаси, 35-уй. Тел.: (99871) 233-66-36 факс: (99871) 233-37-48, e-mail: info@tsul.uz).

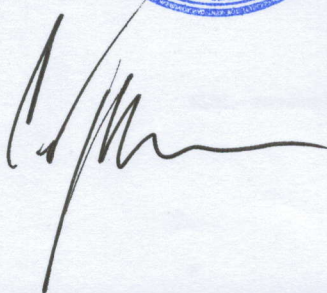
Диссертация билан Тошкент давлат юридик университети Ахборот-ресурс марказида танишиш мумкин (934-рақам билан рўйхатга олинган). (Манзил: 100047, Тошкент шаҳар А.Темур кўчаси 13. Тел.: (99871) 233-66-36).

Диссертация автореферати 2020 йил 29 сентябрь кунни тарқатилди.
(2020 йил 29 сентябрдаги 27 рақамли реестр баённомаси).

И.П.Рустамбеков
Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш
раиси, юридик фанлар доктори,
профессор в.б.

Д.Ю.Хабидуллаев
Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш
котиби, юридик фанлар номзоди,
профессор

С.С.Гулямов
Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш
қошидаги илмий семинар раиси, юридик
фанлар доктори, профессор

КИРИШ (Докторлик (DSc) диссертацияси аннотацияси)

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Дунёда шахсини ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини самарали муҳофаза қилишнинг янгича ёндашувлари шаклланиб бормоқда. Бунда фуқарога етказилиши мумкин бўлган моддий зарарни қоплаш билан бирга, маънавий зиён учун компенсация тўлашнинг аниқ ва реал механизмларини ишлаб чиқиш ҳамда амалда қўллашга алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда. Хусусан, Европа Иттифоқи мамлакатлари ва АҚШда айрим йўналишларда маънавий зиён учун тўланадиган компенсацияларнинг миқдорларини аниқ белгилаб қўйиш анъанаси кузатилади. Масалан, бундай амалиёт Франция, Буюк Британия, Бельгия, Нидерландия, Италия каби давлатлар фуқаролик қонунчилигида белгиланган.

Жаҳон ҳуқуқшунослик амалиётида маънавий зиённи ундириш мажмуавий тусга эга бўлиб, турли ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган институт сифатида кўрилади. Бироқ маънавий зиён компенсациясининг асосий қоидалари, асослари ва тартиби фуқаролик қонунчилиги нормаларида ифодаланиши билан ажралиб туради. Шу сабабли муайн вазиятга нисбатан маънавий зиён мавжудлигини аниқлаш ва уни миқдорини белгилашда асосий мезон сифатида фуқаролик қонунчилик нормалари устуворлик касб этади. Бундан ташқари, жаҳон миқдосида амал қилувчи ҳуқуқий тизимларнинг аксариятида етказилган маънавий зиённи ундиришдаги муаммоларни ҳал қилиш, унинг миқдорини белгилашда хилма-хилликларни бартараф этиш мақсадида ҳуқуқни қўллаш амалиёти, хусусан суд амалиёти учун муайян умумий тавсиялар ишлаб чиқишга эътибор қаратилади.

Бироқ шунга қарамаздан, ҳозирги замон амалиётида маънавий зиённи компенсациялашда ва унинг миқдорини аниқлашда асосий мезонлардан бири сифатида фуқаролик ҳуқуқидаги баҳоловчи категориялар: оқилоналик ва адолатлилиқ қўлланилмоқдаки, ҳар бир шахс буларни ўзича талқин этишига сабаб бўлмоқда. Шу сабабли ҳам дунё ҳуқуқшунослик амалиётида мазкур категорияларни ҳуқуқни қўлловчилар учун очиқ бериш, қўллаш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш, рақамли реаллик шароитида интернет тармоғи орқали фуқароларга етказиладиган маънавий зиённи ундиришнинг самарали ҳуқуқий механизмларини яратиш каби муаммолар мавжуд.

Бугунги кунда мамлакатимиз суд амалиётида маънавий зиённи ундириш билан боғлиқ компенсация миқдорларида ўсиб бориш тенденцияси кузатилади. Маънавий зиён билан боғлиқ ишлар ва ундирилган компенсация миқдорлари йиллар кесимида куйидагича: 2016 йилда 177702 та иш кўрилган ва 7 млрд. 149 млн. 091 минг 181 сўм ундириб берилган бўлса, 2017 йилда 198242 та иш кўрилган ва 6 млрд. 667 млн. 049 минг 411 сўм ундирилган, 2018 йилда 112035 та иш кўрилган ва 5 млрд. 752 млн. 353 минг 481 сўм ундирилган, 2019 йил 138229 та иш кўрилган ва 12 млрд. 874 млн 487 минг 638 сўм ундирилган, 2020 йилнинг биринчи ярим йиллигида 51897 та иш кўрилган ва 5 млрд. 741 млн. 554 минг 426 сўм ундирилган¹.

¹ Ўзбекистон Республикаси Олий судининг 2020 йил 14 июлдаги 07/14-182 – сон хати.